

89

Воля народам !  
Воля людині !

Д. Д.



При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

Д. Д.

90

Воля народам !

Воля Людям !



При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

Э одна річ, оце "щось", без якого нема патріотизму. Цим "щось", цією найважлишою силою є характер. Нема поняття більш нескопимого від поняття "характер"; з ним як з душою; хто каже, що є душа? Але подібна, як кожний з нас відрізнити мертвого від живого, так і той хто має характер, від того хто заступає його фразою.

Моторами історії, які здвигають і валять народи, — є одиниці, за якими тягнеться маса. В мирні часи і критичні, в монархіях і республіках. А тією чудодійною силою, яка ті одиниці зносить вгору, даючи їм владу над числом — є їх сила характеру. Проводить іншими не завжди найінтелігентнішими, низавжди найдужчий, але все найзавзятіший, той, що являє найтвердшу вдачу.

Впертість, моральна відвага — всі риси, що складаються на поняття "характер" є невідкличні для всякого, хто прагне вести інших. Мойсей, Магомет, Олександр Великий, Тамерлан, Атилла, Цезар, Рішелє, Піт, Бісмак, Кромвель, Наполіон — всі відзначалися нешуденною силою характеру. Амбіція, навіть геніальність — ніщо, де нема характеру, Амбіція може зійти на манівці, розум заплутається в сумнівах, тільки незломний мов віра лишається характером.

Що ж це є характер?

Це передовсім витривалість. Коли одного тільного дня 1918 р. донесли Клемансо, що Німеччина питається про умови капітуляції, повний зворушення старий тигр промовив: "сорок літ чикав я на цей день"! Це була витривалість! Бо він не лише чекав; він протягом майже піввіку активно працював над тим, щоб приспівити цей час, щоб сімстити колісь зневажену Францію, нарахаючи себе

посилання на ГДА СБ України

є обов'язковим



на прізвисьо: "англійського запроданця" (бо знав, що без Англії Франція не переможе), на безпастані поединки з противниками, які мов свора псів обступало його, - для яких ідея реваншу-відплати була празниковою відзнакою прийманою в свято і відкидуваною на брук по святі, а не як для нього першою і останньою любов'ю.

І все це витримав той "небезпечний варіант" (як його звали противники), мінючи всіх по одній чи другій невдачі, на видууючи - для заспокоєння совісті теорії про "невиконалість завдань", про несприятливі обставини і т.п. А коли від реву "грубої Берти" бряцали вже шибки паризьких будівель, коли уряд втік до Бордо і паніка гстова була перекинута з запілля на фронт, тоді прийшов його час. Тоді очі Франції звернулися на "небезпечного варіанта", який від 1871 року витримав при одній ідеї, при одній вірі, при одній пристрасі, об'яку, остаточно розбився "дуррор Тевтанікус" - "Запеклість тевтонська" (Вімецька).

Що з сила характеру?

Це з повніть себе, певніть вибраної лінії, думки. Це вміння знайти свою мету на-осліп, не даючи себе звести в бік болотним вогням, це знати чого хочеш і дуже цього хотіти. Це вміння в рішучу хвилину сказати - "так" чи "ні", стати по одній, або по другій стороні барикади. Це - вміння вибрати а не вмерти від сумніву, мов той Бурданів віслєк, який сконав, хитаючись між жолубами з сіном та вівсом.

Певніть себе - це смілівість Давида перед Голіафом. Голіандців перед Іспанією в XVI ст., Ірландців перед Англією. Певніть себе - вміння вкладати голову в пащу живого льва, а не тягнути за зв'яз мертвого.

При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

Коли хочете знати, що то є певність себе познайомитися з відкриттям планети Нептуна. До 1846 р., ніхто не підозривав її існування. Але англійський астроном Джон Адамс, обсервуючи збочення в русі Урана прийшов до висновку, що причиною їх є якась незнана нам планета. Його не слухали, але певний своєї думки, він не дав себе спанталити, хоч досі заобсервовані факти були проти нього. Нарешті спираючись на обчислення Адамса, - знайдено нову планету та її місце у всесвіті. своєю ідеєю завдав він брехню "фактам", а не "факти" - його ідеї... Як часто "реальні політики" відраджують шукати незнаних зірок лише тому, що їх підслідувати зір їх недобачав; лише тому, що не люблять гонити за незнаним, новим; що вірять "фактам", уставленими іншими, а не мрії, зроджені у власній душі.

Ось, що таке певність себе, без якої не зробити ніякого діла ні одиниці, ні спільносі.  
 Що є сила характеру ?

Це вірність переконання, вірність ідеї, це готовість іти з нею до слави і до загину, як кажуть німці, зв'язатися з нею "ауф Гедайги унд фердорб". Це готовість трактувати, мов - особистого неприятеля, ворога своєї справи. це значить зробити собі з переконання догму віри. Вірність ідеї - це не безхарактерність стрибання справа на-ліво, під маскою ідейних шукань; це не дискутовання над тим чи має народ право жити, чи ні, чи вовк у бабусеному очіпку є вовк, чи бабуся; або, що "не знати що що з того вийди".?

Коли я роздумую над цією філософією "не можна знати" над диспутами з ефіальтами мені пригадується епізоди з єгипетського походу Бонапарта. Він взяв зі собою вчених,

посилання на ГДА СБ України  
 є обов'язковим



Це сила, що пульсувала в серцях каліфорнійських шукачів золота, що пхала їх до чину Лівінгстона і Ліндберга. Це пошуки нових земель, нових поглядів, нових досягнень; це замишування в атмосфері конфліктів і поборовааних перешкод; людей, яких манить блискуче марево в пустині, які не задовольняються сірим світом повсякденщини, яких гнітить щастя пса на ланцюгу. Це движучі сили життя і основні прикмети великих характерів. "Оли б Клеймансо або Фох були програли в 1918 році напевно перейшли б до історії, яка необчислимі авантюристи. Біля колиски кожного великого народу завжди стояв якийсь "небезпечний варіят", який оживляв, скріплюв, активізує збірне почуття патріотизму.

Що є сила характеру ?

Це - нікоде не зрадуватися невдачею. Шаде лише той, хто не хоче зачинати наново, - каже один англійський пластовий письменник. "Оли ви часом і послизнетися, нічого не вадить; на ноги і починайте знову"... Тільки завжди зачинати знову і ніколи не узнавати себе за поконаного... Такий мав бути провідник.

Таким були угорці, що "зачинали знову" по Вілгошу, таким був Орлик, що "зачинав знову" по Цолтаві.

Що є сила характеру ?

Це культ успіху. "Великі пани - каже Епенглер - головаці англійських партій, доки керували справами, давали себе вести тим самим засадам, що й завоювники і бунтівщики всіх часів... Катихизм успіху! Без нього не було б ані церков, ані англійських колоній, ані великих американських маєтків, ні звитяжних страшен, ні щасливих народів".

При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

Культ успіху - не вірити в різні "О.",  
нарікати: Ах, як же ж можна без природних  
граніць, без "сому" ! Ах, чи не завернути це  
перед стартом, бо така далека мета, а бігти  
так трудно", але певна своєї ужитості і піс-  
ляництва цивілізувати кольорові народи,  
запамувала англійська нація в "Фрнці, в Ін-  
дії, в Єгипті, хоч була це задалека мета, хоч  
"факти" географічні її до того зовсім не уживали  
управлявали, хоч і мовірне було б, коли б над  
тими землями лопотіла коругів Альбіону, від-  
даленого від них на десятки тисяч миль, а  
нпр. Туреччини чи Росії, що майже сусідували  
в тими країнами чудес, лише, що не мали того  
твердого характеру, не ісповідували того  
"катехизму успіху", не мали "певності себе  
бритійської раси".

"Аби моз було зверху" - ось засада ве-  
ликих характерів, коли за нею криється не  
дрібна амбіційка, а велика амбіція, не похоп-  
ливість, гістерія і розчарування, а вперта  
праця. Чи знаєте ви нпр. що над своїми діало-  
гами працював Платон 18 літ? Коперник над  
своїм "Револуціонес" - 36. Люттер над комен-  
таром "генезису" - 10 ? Щоб лише відписати  
твори Гете, потрібно 60 літ праці одного пи-  
саря ? Що геніяльність "анолесна полягла на  
вміні спати 5 години на добу, на дріб'язковім  
перестудіювані безчисленими щоденних ранар-  
тів, на вміні виконати працю останнього во-  
йка на пам'яті, яка не забула про останній  
дурну гармату у віддаленім гарнізоні, якої  
могло не бути в рапорті, але яка завжди була  
в його голові ?

Культ успіху - це культ великої амбіції  
і вільної вигоди, це праця і матеріалів і дбання

посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим



про "здаватися", замість про "бути", не культ засади, не журба, замість про внутрішню культуру, про налішлену ззовні офіціальну відзнаку ("редактор", "Т-во людей з вищою освітою", "член академії", "посол" і т.д.).

Культ успіху - це не жваве захоплення, з переходом до моментальної зневіри, людей, які хотіли б за рік вивчитися на Шекспіра, а за два збудувати "власну хату". Культ - успіху це бажання зриватися по кожному упадкові на ноги (пробувати знову), бо хто боїться невдач і розчарувань, той згори програє свою життєву справу, будь це одиниця чи наріл.

Що з сила характеру ?

Це почуття честі. В пластовім правельнику стоїть: коли пластун під словом честі каже: "це з так", То це з так! Це значить, мати почуття відповідальності і говорити те, що робити, а робити те, що говориш. Це значить, усувати "ніяких", бо ніякі - це всякі, ні теплі, ні холодні, вічно готові перекинутися від одних до других. Це значить, коли ви кажете, що щось на вашу думку з так, то це мусить бути так.

Що з сила характеру ?

Це з, завжди бути готовим сповняти свій обов'язок. Що значить бути готовим ? Ось наприклад: перед війною першим лордом британської адміраліції був Уінстон Черчіль. В часі незакаламучаного миру, довго перед 1914 роком Черчіль готувався до війни. У воєнній палаті адміраліції мав величезну мапу, на якій кожного дня зазначував розташування головних одиниць німецької флотії. Черчіль залюбки заскадував своїх підвладних старими несподіваними питаннями: "де треба робити, коли цвілі ночі вибухне війна з Німеччиною ?"

при використанні матеріалу  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим



Не дивниця, що коли ця війна дійсно вибухнула, Великобританія була нею найменше заскочена. Обілізація морських резервів зарадження Черчілем 1-го серпня 1914 р. без уповноваження ня кабінету, дозволила Великі Британії виступити зараз по різванні дипломатичних зносин з цією своєю збройною морською силою в її повній бойовій готовності.

Що значить бути готовим, сповнити свій обов'язок ?

Читайте про місіонерську діяльність езуїтів по заложенні ордену. Папа Григорій XII віддав їм церкву Санто Стефано Ротондо і Езуїти оздобили її чудовими фресками, що представляли великі сцени катування мучеників за віру. А Кардинал Малесті писав, що "не треба боятися малювати страждання християн в цілім їх страхітті... Тим способом хоче церква не тільки звеличити відвагу мучеників але і запалити вогнем душу своїх синів". Тим способом вчила церква своїх місіонерів завжди бути готовими до мучеництва за ідею, формувати героїчні душі. В заокеанських краях езуїти "завжди готові", чулися "воєнками" великої армії, що йде на боротьбу й смерть, підлеглим своему "генералові", які неміли дезентирувати. Коли в Бразилії впали Місіонери жертвою кальвіністів, вони були приготовані на це, а "капер Годей" перед Часакором захочував їх словами: "Не зраджуйте прапору".

Виховати і підтримати в мирні часи готові на найстрашніше - ось, що значить "бути готовим" виконати свій обов'язок. Без цього не варті нічого ніяка релігія, ніяка одиниця, ніякий народ.

Що таке сила характеру ?

Це значить, дбати за справу не за себе...  
За те, щоб дати життя, а не, щоб отримати най-

При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

97

менше хлопців. Коли лордові Кіченерові до-  
несли, що післаний росаджувати одну гору,  
транспорт денаміту вилетів в повітря разом  
з поручником, ще його провадив, Кіченер за-  
питався: "Скільки, одже потребуєте матеріалу  
ви ще?" Він зареагував інакше, ніж реагува-  
ла ще наша преса до недавна на терор за  
Збручем для якої був навіть безумством про-  
тест проти терору, бо скільки хат піде ще з  
димом, скільки буде нових жертв: "Гуманність -  
казав Айнсідель - не коштує нічого, а звіль-  
няє нас від всіх тяжких зобов'язань думки  
і чину! Гуманність - це оправдання для лі-  
нивства думки, для безхарактерності. Оскільки  
знаю - не збудовано досі нею ні одної дер-  
жави.

Що є сила характеру?

Це вміння володіти собою. Хто читав колись  
про кораблі-настки під час великої війни -  
той знає, що значить панувати над собою, той  
знає про це, хто читав про подвиги воєнного  
корабля "Фарнбороугт", укритого під прапором  
торговельного, якого завданням було підста-  
вляти свої боки німецьким "уботам" аби,  
звабивши їх до себе, затопити схованими гар-  
матами... Той знає скільки нелюдсько-зімної  
крові треба мати, щоб зі знищенням мотором,  
поломаними щоглами, напів перебитим залогом  
- ждати безчинно підходу ворога, чикаючи йо-  
го, або смерті, коли одна мінута неспокою  
коштує життя. Панувати над собою це - не  
варвар, з якого сміявся Демостен, що убійці  
хапаються лише за ударене місце, не здібні  
вивчити грозячий удар, це - вміти передбача-  
ти тяги противника і їм запобігти, як японці  
в ніч

При виконанні візитів в Шорт-Аерсракову  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим



рейді, як Нельсон під Копенгагом. А всі вони, а особливо англійці, могли доконати, всього, тому, що змалку заправлялися в силі характеру, вчилися розраховувати далекосягність своїх поступків, силу своїх рухів, та прецизійність передовсім в спорті і в змаганні. Звідси, з плекання характеру - виніс їх патріотизм.

Що є сила характеру ?

Це нарешті зміти дивитися на життя, як на гру, не бути похомськи втішеним по виграї, і по-хомськи пригнобленим по виграї програї, завжди небезпеку зустрічати успіхом... Прикладом того мужнього відношення до сваволі-долі, служить у покорена, але сильна духом Німеччина. Недавно в Штокгольмі відбулося торжество вручення ноблівської літературної нагороди лауреатові, знаному німецькому письменникові Томасові Манові. У своїй відповіді дякував Ман за відзначення не своє, а в його особі - генія німецького народу. Його мовчазний героїзм, що не оскаржитья і не просить ласки, символізує Ман в постаті св. Севастіяна, яка прив'язаного до стовпа, цілого простромленого списами і мечами, і усміхненого. Німеччина говорила Ман - через свою повозну поезію зберегла свою честь; політично, бо не запалилася в анархію терпіння, бо зберегла свою державу, і духово, бо здолала східню засаду терпіння получитися зі Західною засадою форми, знаходячи в самім болю краску. Красу, скажу я, глуму над даремними проти зусиллями протівника, красу афірмації життя, незважаючи ні на що, красу піднесення ідеї над тваринний біль, красу вірності своїому Іггові до кінця. З Євангелії знаємо, що ця вірність, що каже перетерпіти до кінця - це заперука воскресіння... Не тільки одичав, але і народив.

При використанні матеріалу  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

109

Що є сила характеру ?

Це з наставленням душі, оспіване в однім  
сильнім вірші Рудіарда Кіплінга, який, як не  
поет, віддає прозою:

Коли ти хочеш бачити зруйноване діло ці-  
лого життя.

І без сліз взятися будувати його на ново,  
Або за одним ударом стратити виграну сот-  
ки партії.

Без ні одного порушення і, ні одного зіт-  
хання...

Коли ти можех бути коханком, не шаліючи  
з любові.

Коли ти можех бути сильним, не перестаючи  
бути ніжним...

Коли ти можех любити всіх приятелів, як  
братів, але так, щоб ніхто з них не був всім  
для тебе.

Коли ти можех жваво і швидко змієш розважа-  
ти, спостерігати, пізнавати.

Неставчи ніколи скептиком, або руйніком,  
Мріяти, та не даючи твоїй мрії стати тво-  
їм паном...

Коли ти потрапиш бути суворим не впадаючи  
ніколи в дурь,

Коли ти змієш бути відважним, а ніколи  
безросудним,

Коли ти змієш бути добрим, коли ти змієш  
бути мудрим,

Не ставчи моралізатором, ні педагогом,

Коли ти змієш зберегти свою відвагу і не  
стратити, коли всі інші довкола тратять її,

Тоді князі, боги, щастя і перемога, стануть  
на віки твоїми вірними рабами,

Тоді ти станеш людиною...

І з людей, не з ганчірок, чи опудал скла-  
дається нація. І до не виходу з держави, не ви-

при використанні матеріалу  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим



ховує народу, не виховує патріотизму... Твори Кіплінга, каже французький критик Еріон більш допомогли затягати охотників до британської армії і Індії, а ніж обіцянки вербуєнкових ниралів. Не капрالی, не зовнішня примука, не примус викували англійську націю, лише Кіплінги, які прищиплювали молоді замишування до пригод, життя повного небезпек на далечих шляхах, за далекими морями. От хто виховував характери британця, творив Велику Британію.

Ато викаже силу характеру в дрібнім, викаже її у великім. Витривалий в поденнім житті, буде витривалим і тоді коли доля поставить його в становище Клеменсо... Ато вмів "бути готовим" в поденнім житті той буде нич і тоді коли стане Черчілем. Ато в малих справах ставить на своїому, той не злякається перекоди і у великих як Лотер, який був готовий їхати на диспуту з противниками хоч бг, казан він, зустріли його там тільки тисяч чортів, скільки було черепиць на даху у Вормсі... твердо йти своєю життєвою дорогою може тільки нація великих характерів. Суснільність безхарактерна, навіть при сприятлих обставинах, навіть при чужій допомозі, не створить чічого. завжди перекидатиметься від згнису до розпачі, тратитиме голову при перших невдачах, переоцінюватиме силу перешкод, а не довірятиме власній хочби й як "свідомо" була свого "ідеалу"... Вашингтон, О. Конель не мале спершу цієї свідомості: оба були довгий час патріотами метрополії. Але їх характери, витривалість йти раз обраним шляхом до дальших кондеквенцій, почуття честі впертість, допомгли їм довершити діло їх (про яке спершу навіть не думали) в останній, в якому "свідомі" відразу свого "ідеалу" безхарактерняки стараються його посилати, діяли звага, об України, щоб

є обов'язковим

наприкінці зрадити...Сама "свідомість" може, ні сам запал. Великі речі стоять в цьому світі твердими характерами, бо й о, т цей не є м'який.

Говорять не раз у нас про "гармонію" у вихованні: що мовляв, треба "гармонійно" розвивати всі здібності не лиш характер, але й свідомість, силу волі, знання і проче. Але казати таке значить казати багато і нічого: хто забагато обіймає, той мало стискає. Бо казати, що треба розвивати всі здібності душі - це програма для нас, для наших вчуків і для прагдів - це загальник. Нам же треба звернути увагу на те, що в данній історичній хвилині є найбільш потрібне. А цим безперечно є виховання передовсім твердих характерів. Розум може кермувати нашою енергією, але не створити її. Життя є динамічне. Робимо його доцільним, даючи ідеальний напрямок і його енергіям, але сама енергія є ірраціональна і ніяким знанням не покликати її до життя. Коли ви заматдо загналися в один бік поставить вас на належний шлях, на шукання "гармонії".

Вірність ідеї і країні, витривалість, готовіть себе, внутрішня дисципліна, вміння бути завжди готовим, почуття честі, катихизм успіху, замишування до просторів, шукання пригод і усміх в обличчі небезпери, - це ж і є те наставлення душі, без якого немає великих характерів, ні великого патріотизму. Власне цей душевний гарт скорше аніж книжкою можна набути фізичними правами і вихованням. спочатку [X віку жив і ділав в Англії Томас Арнольд - піонір спортового руху і фізичної культури. Його спершу поборювали і викивали, тіте забарали з Колажів, де на вчилися, лише спортували, іа хутко започаткований ним

Три використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим



рух поширився в Англії і на континенті. Один француз писав про Арнольда, що він мав величезний вплив на зріст і силу характерів...англійця, і брїтійської імперії.

Ато гартує тіло, гартує душу, а моральний гарт і характерність фундамент сильної нації. Паскаль сказав: спершу виправляйтеся, а віра прийде сама собою, а Гнат Львів Оля вважа зовнішні справи за засіб для збудження відповідних почувань...З анекдот про славного журналіста Жірдена, який дістав візиту одного політичного противника, що прийшов з наміром допровадити справу до поєдинку. Але Жірденом потім, як забив другого свого противника Капеля постановив більше не поєдинкуватися. Вачучи подраження гостя, він відмовлявся говорити, аж поки той не сів в запропонованій йому вигідній фотель. Коли це сталося, розмова прийняла західний беребіг і зкінчилася добре. Чи можна було гніватися зашопившись у м'якому фотелі? Був би це завеликий контраст між станом душі, а положенням несприятливим виявляти гвалтовні почування! Такий контраст суперечить людській владі...А навів я це анекдот, щоб збудити рефлексії: чи не винна в многих життєвих програмах обставина, що люди заматю призначаються до м'яких фотелів, до теплих посад і вигідного життя, до м'якого кімнатного виховання, несприятливого виявляти спільні почування і - кажу просто - до формування сильних характерів. Скажуть чи ж не з в цім щось зневажливо для душі, виконати чисто механічними штучними способами - бажаний стан душі? Ні! Бо з глибший зміст в такому вихованні. Воно вказує, що нове наставлення душі, не вичитується лише з книжок, щоб засвоїти ідеї нового

При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим

морального гарту, треба ними жити цілим еством, мати їх в кожному фідрі тіла, в крові. Лише тоді будуть вони не чужородним тілом, що впаде при першому страшені, а органічною частиною нашого "я".

Та чи ж це не утопія? - Ні!

Одні навички можна замінити на інші, не раз протягом одної лише генерації. Чому це не було б можливе серед людей, коли це можливе в природі? Знана річ нпр. що в Новій Зеландії водяться пануги, які з вегентеріанців стали споживачами баранячого сала, від того часу, як до Австралії спроваджено овець з Європи. Знані експерименти, коли вихований в товаристві крука голуб, ставав м'ясожером. Там, де не стоять на заваді фізіологічні причини, такі метаморфози може довершити людська воля. Досвід показує, що деякі птахи не родяться з готовим почуттям "патріотизмом" ворожості до породи, яка витеребляє їх рід, що це почуття прищиплюється їм діймо вихованням, родичами, які передають молодим - нагромадженій міліонами літ незчислямих покулінь далеких предків, передають емоції, інстинкт сотворіння - диких і вільних, що городять хоч би золотом кліткою.

Ті інстинкти свідомо плекати і влі їх огні перетопити склявівилу душу, або зробити її відпорною, - ось ціль патріотизму.

Хто виховує в собі силу характеру, той виховує те, що з здине на потребу, бо решта приложиться! Хто цієї сили не виховує, тому програма і чужі костурі допоможуть, як мертвому кадилло. Без характеру - мертвий і всякий патріотизм.

При використанні матеріалів  
посилання на ГДА СБ України  
є обов'язковим